

Bir kitap el yazısıyla yazılırsa yalnız bir adama ve bir kaleme ihtiyaç vardır.

Dördüncü Lem'a:

Bir kitap el yazısıyla yazılırsa yalnız bir adama ve bir kaleme ihtiyaç vardır. Fakat matbaada basılırsa kalem işini gören pek çok demir kalemler lâzımdır. Ve o demir harfleri yapmak için ustalar ve âlât ve edevat ve mürettibler gibi çok şeylere ihtiyaç olur.

Kezalik şu kitab-ı kâinata yazılı satırlar, kelimeler ve harflerin bir Vâhid-i Ehad'in kalem-i kudretiyle yazılmış olduğu cihete hükmeden adam, pek rahat ve kolay ve makul bir yola sülûk etmiş olur. Fakat o yazıları, o harfleri tabiata ve esbaba isnad eden herifler, imtina ve muhalin en suubetli ve çıkmaz bir yoluna zehab etmiş olurlar. Çünkü bu yola zehab edenler için tek bir zîhayatın tab ve bastırılması için ekser kâinatın tab'ına lâzım olan teşhizat lâzımdır. Bu ise vehmin kabul edemediği bir hurafedir.

Ve keza toprağın, suyun, havanın her bir cüzünde nebatat adedince manevî gizli matbaalar lâzımdır ki mahiyetleri ve cihazları mütehalif sayısız meyve ve çiçeklerin teşkilatını yapabilsinler. Veyahut o nebatatı o kadar ziynet ve intizamlarıyla beraber yeşillendirmek için o üç unsurun her bir cüzünde bütün ağaçların, meyvelerin ve çiçeklerin hâssalarını, cihazlarını ve mizanlarını bilip yapabilecek bir kudret, bir ilim lâzımdır. Çünkü bu üç unsurun her bir cüzü, her bir nebatın teşkiline medar ve menşe olabilir.

Evet bir saksıdaki toprak, cihazları ve şekilleri ve sair sıfatları muhalif olan herhangi bir nebatın tohumunu yeşillendirmeye kabiliyeti vardır. Binaenaleyh ikinci yola zehab edenlerce o küçük saksı içerisinde sayısız gizli makine ve fabrikaların vücudu lâzım gelir ki hurafeciler dahi bundan utanıyorlar.